

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XXX-XXXII 1943-1945.

AMSTERDAM

UITGAVE VAN HET GENOOTSCHAP

1946.

Marie G. A. de Man

1) Te Leiden is 15 September 1944 in den hoogen leeftijd van 89 jaren overleden Mej. Marie G. A. de Man, de verdienstelijke schrijfster van tal van artikelen over de munt- en penningkunde van haar zoo geliefde provincie Zeeland.

Reeds op jeugdigen leeftijd trof haar het ongeluk doof te worden en wist haar vader, een bekend oudheidkundige en geneesheer te Middelburg, de bij haar reeds aanwezige belangstelling voor de geschiedenis van Zeeland, zijn oudheden en folklore aan te wakkeren en haar er toe te brengen zich vooral op het bestudeeren der munten en penningen, toen ter tijde in Zeeland vrij wel niet beoefend, toe te leggen.

Al spoedig begon zij nu ook in de eerste plaats middel-eeuwsche en latere munten in de buurt van haar woonplaats gevonden te verzamelen en het waren heel wat stukken, die zij onder de oogen kreeg, want al spoedig wendde ieder, die in Zeeland munten bezat of vond, zich tot haar, die gaarne bereid was de vragers van advies te dienen. Geen wonder dan ook, dat de heer J. Broekema, de Conservator der munt- en penningverzameling van het Zeeuwsch Genootschap de zorg voor de belangrijke collectie zoogenaamde „Domburgsche munten” (Romeinsche, Merovingische, Carolingische munten en Angelsaksische sceattas, op het strand te Domburg gevonden) reeds in

1) Dit levensbericht is voor een deel ontleend aan een door mij geschreven feuilleton in de Nieuwe Rotterdamsche Courant ter gelegenheid van haar 80sten verjaardag.

1881 aan Mej. de Man opdroeg. De uitgebreide en zorgvuldige beschrijving dier munten in den door haar in 1907 uitgegeven Catalogus der Munt- en Penningverzameling heeft er voorzeker niet weinig toe bijgedragen om de verzameling „Domburgsche munten” in het buitenland bekend te maken. Trouwens dit soort munten zijn steeds het meestgeliefde onderwerp van studie der overledene geweest, die hierover in het Tijdschrift van ons Genootschap van 1899 in een harer beste en meest gewaardeerde artikelen „Que sait – on de la plage de Dombourg” het resultaat van haar jarenlange studie nederlegde. Maar het waren niet alleen de middeleeuwsche en latere Zeeuwsche munten, die de belangstelling van Mej. de Man hadden. Ook de gildepenningen van haar woonplaats en van andere Zeeuwsche steden werden door haar bestudeerd en het resultaat harer studiën, uit de stedelijke archieven opgediept, werd in Tijdschrift en Jaarboek van het Genootschap bekend gemaakt. Zij vormen een welkome aanvulling op de afdeeling „Zeeland” van Mr. J. Dirks’ werk over de Nederlandsche gildepenningen.

Naast de gildepenningen hadden de oude „loodjes”, die meerendeels voor kerkelijk gebruik, voor de diaconie of als presentiepenningen dienst deden, haar belangstelling. Vele dezer onaanzienlijke stukjes heeft zij weten te bestemmen, het doel waarvoor zij dienden weten op te sporen en een aantal heeft zij in een in 1892 verschenen niet in den handel gebrachte brochure „Over Zeeuwsche loodjes” beschreven en afgebeeld, op welk artikel in 1900 in het Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde de „Aanvullingen” verschenen. De Zeeuwsche noodmunten tijdens den 80-jarigen oorlog door de steden Middelburg ²⁾ en Zierik-

2) Revue belge de Numismatique 1902 en 1903.

zee³⁾ geslagen werden door mej. de Man uitvoerig beschreven met gebruikmaking der acten en officieele bescheiden in de archieven dier steden voorhanden. Ook over de Zeeuwsche muntgewichtmakers, het Goud- en Zilversmidsgilde te Middelburg en over de 17de eeuwsche stempelsnijders A. P. van der Willigen te Zierikzee en Johannes Looff te Middelburg heeft zij verdienstelijke artikelen geschreven. Haar studie over J. Looff is opgenomen in het Archief uitgegeven door het Zeeuwsch Genootschap in 1925 ter gelegenheid van haar zeventigsten verjaardag. Een lijst harer numismatische geschriften verscheen in 1930 en bevatte de titels van 87 artikelen, tusschen 1883 en 1930 geschreven. In de jaargangen 1931, '32, '33, '37 en '38 van het Jaarboek komen nog korte studiën van haar voor, terwijl het Archief van het Zeeuwsch Genootschap van 1932 en 1933 nog folkloristische verhandelingen van haar hand bevat. In 1933 heeft zij ontslag genomen als conservatrice van het penningkabinet van het Zeeuwsch Genootschap, welke functie zij sedert 1889 bekleed had. Bij die gelegenheid is zij tot eerelid benoemd. Het grootste gedeelte harer verzamelingen munten en penningen werd in 1922 door het Koninklijk Penningkabinet aangekocht. Vooral de afdeelingen Merovingische, Carolingische en Zeeuwsche munten, de gildepenningen van Middelburg en andere steden in Zeeland waren voor de verzamelingen van het Penningkabinet welkome aanwinsten⁴⁾.

Een klein gedeelte harer verzameling, voornamelijk Zeeuwsche gildepenningen, had zij nog behouden en aan het Zeeuwsch Genootschap gelegateerd. Dit werd bij den brand van Middelburg in 1940 met haar woonhuis, hare

³⁾ Tijdschrift voor Munt- en Penningkunde 1910.

⁴⁾ Zie over dezen aankoop Jaarboek 1922, blz. 101

andere verzamelingen, aantekeningen, bibliotheek en inboedel een prooi der vlammen.

Sedert 1917 was Mej. de Man eere-lid van ons Genootschap. In 1925 bij haar 70sten verjaardag boden de leden haar een fraaien zilveren herinneringspenning aan door den heer E. Voet Jr. ontworpen ⁵⁾, terwijl ook de regering hare wetenschappelijke verdiensten bij die gelegenheid erkende door haar te benoemen tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

In haar lange leven heeft zij de numismatische literatuur met artikelen van blijvende waarde verrijkt, de gedurende een lange reeks van jaren aan haar zorgen toevertrouwde verzamelingen uitvoerig beschreven en met belangrijke stukken vermeerderd, jeugdige munt- en penningverzamelaars voortgeholpen en aangemoedigd, door het determineeren van talrijké munten en penningen de eigenaars dier stukken aan zich verplicht en bij velen liefde en belangstelling voor de numismatiek weten op te wekken. Voorwaar geen geringe verdienste!

D.

v. K.

⁵⁾ Jaarboek 1925, pl. VI, blz. 93.

M. Schulman

Als slachtoffer van den oorlog mogen we thans wel aannemen, dat ons verdienstelijk medelid Maurits Schulman is gevallen. Uit Polen, waarheen hij door de Duitschers gevoerd is, is hij niet teruggekeerd en alle moeite die door zijn familieleden gedaan is om iets naders omtrent hem of zijn vrouw te vernemen is vruchteloos gebleven. Als zoon van de bij onze oudere leden nog niet vergeten munthandelaar J. Schulman werd hij 12 November 1876 te Amersfoort geboren en kwam, nadat hij eenige jaren het gymnasium zijner geboorteplaats bezocht had, in de zaak van munten, penningen en antiquiteiten door zijn vader opgericht, welke zaak in 1900 naar Amsterdam werd overgeplaatst naar de bekende woning aan de Keizersgracht. Zijn vader heeft gedurende een reeks van jaren te Amsterdam groote veilingen van antiquiteiten gehouden en aan hem en aan zijn jongeren broeder André werd voor een groot gedeelte de taak toevertrouwd om de catalogi der veilingen van munten en penningen, der antiquiteiten en van de numismatische prijscatalogi samen te stellen.

Een paar jaar was M. Schulman te Rotterdam gevestigd als hoofd van het filiaal der zaak aan de Leuvehaven. Ondertusschen nam de munthandel steeds in omvang toe; de samenstelling van prijs- en veilingcatalogi vroeg steeds meer tijd, zoodat de veilingen van antiquiteiten en de handel daarin werden opgeheven en het besluit genomen om zich te bepalen tot den handel in munten en penningen. En nu volgden de reeksen der groote veilingen van binnen- en buitenlandsche verzamelingen, die naast de Nederlandsche verzamelaars de buitenlandsche handelaren, meest

Duitsche en Belgische, naar Amsterdam trokken. Het waren voornamelijk de veilingen van buitenlandsche verzamelingen van Portugeesche en Braziliaansche, Koloniale en Oostersche munten die aan de firma Schulman werden toevertrouwd en van welke stukken zij weldra de specialist werd. Aan de samenstelling van al deze catalogi heeft M. Schulman medegewerkt, sommige zijn geheel van zijn hand. Van zijn talrijke reizen naar het buitenland heeft hij een menigte belangrijke stukken medegebracht, die dikwijls door verzamelaars of musea werden aangekocht en aldus voor ons land behouden bleven.

Gedurende een lange reeks van jaren, tot kort voor het uitbreken van den wereldoorlog, bezocht de heer Schulman jaarlijks Amerika, waar hij een gaarne geziene verschijning was bij de Amerikaansche numismaten. Ook van antieke munten was hij een goed kenner, die een scherp oog had om echt van valsch te onderscheiden. Sedert 1914 was hij buitengewoon lid van ons Genootschap, waarop in 1917 zijn benoeming tot gewoon lid volgde. Talrijke artikelen, meest handelend over Nederlandsche munten en penningen heeft hij voor het Jaarboek afgestaan, waarvan wij slechts vermelden: De munten der Ommelanden 1579-1591 (Jaarboek 1915), De muntstempels der Munt te Gorinchem (1917), Italiaansche nabootsingen van provinciale en stedelijke Nederlandsche munten (1937, 1938). Zelden verzuimde hij onze vergaderingen bij te wonen en vele belangrijke en zeldzame munten en penningen liet hij daar bij de aanwezigen rondgaan en wist er vaak onbekende bijzonderheden van te vermelden. Zeer zeker zal zijn nagedachtenis bij onze leden, waarvan velen belangrijke stukken hunner verzameling aan hem te danken hebben, in dankbare herinnering blijven.

D.

v. K.

Dr. Mr. C. H. Baale

Een der getrouwen is heengegaan. Getrouw, niet omdat van zijn hand vele artikelen in ons Jaarboek verschenen zijn — slechts een tweetal bijdragen staan op zijn naam —, maar wel, omdat er geen vergadering gehouden kon worden, of Mr. Baale was aanwezig, markant door zijn gestalte, opvallend door zijn buitengewone parate kennis op het gebied der geschiedenis. Den penning beschouwde hij dan ook voornamelijk als illustratie bij de historie en verzamelde hem als zoodanig. Zijn collectie was voor een groot deel aan de militaire medailles gewijd.

Geboren den 3 Juli 1871, promoveerde Baale in 1896 tot doctor in de Oude Letteren. In dien tijd was het zeer moeilijk een plaats als leeraar op een gymnasium te vinden. Toen ook hij hierin niet naar wensch slagen kon, ging Dr. Baale over tot de studie der Rechten en promoveerde in deze wetenschap eveneens op een proefschrift in 1904.

Tot zijn pensionneering in 1941 bekleedde Dr. Mr. Baale verschillende functies bij de Rechterlijke Macht en gaf hij zijn vrijen tijd aan de Nederlandsche Burgerwachten.

Op 72-jarigen leeftijd overleed hij aan een acuut verloopende ziekte den 5 Maart 1944 te Amsterdam.

A.

B.

Ir. G. J. J. Verdam

Het Genootschap heeft het verlies te betreuren van Ir. G. J. J. Verdam, 28 Februari 1945 te 's-Gravenhage op 78-jarigen leeftijd overleden. De heer Verdam, sedert 1924 buitengewoon lid van het Genootschap, had veel belangstelling voor de numismatiek en bezocht steeds trouw onze vergaderingen. Hij verzamelde gouden Romeinsche munten en Nederlandsche historiepenningen, waarvan hij aardige reeksen bezat. De Romeinsche munten deed hij later weer van de hand om zich uitsluitend te bepalen tot de gedenkpenningen.

Deze zijn in Juni 1946 te Amsterdam door Jacques Schulman geveild.

Zijn nagedachtenis zal bij onze leden zeker nog lang in herinnering blijven.

D.

v. K.